דכל העולה ליבום עולה לחליצה וכל שאין עולה ליבום אינו עולה לחליצה אלא אמר רבא הכי קאמר הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמא יהא ולד בן קיימא וביאת מעוברת לא שמה ביאה וחליצת מעוברת לא שמה חליצה והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם תניא כוותיה דרבא הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמא יהא ולד בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת אלא ולד פוטר והולד אין פוטרה עד שיצא לאויר העולם טעמא דשמא יהא ולד בן קיימא הוא הא לא הוי ולד בן קיימא מיפטר צרתה לימא תיהוי תיובתא דר"ל אמר לך ר"ל הכי קתני הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת הרי זו לא תנשא צרתה שמא לא יהא הולד בן קיימא וחליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה וא"ת הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן ולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם א"ר אלעזר אפשר איתא להא דריש לקיש ולא תנן לה במתניתין נפק דק ואשכח דתנן האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך הרי זו לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה בשלמא יבומי לא שמא יהא ולד בן קיימא ויפגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תחלוץ אמאי בשלמא תחלוץ בתוך ט' ותנשא בתוך ט' לא היינו ספק אלא תחלוץ בתוך תשעה ותנשא לאחר תשעה ולטעמיך תחלוץ ותנשא לאחר ט' אלא בר מינה דההיא דאביי בר אבא ורב חיננא בר אביי דאמרי תרוייהו שמא יהא ולד בן קיימא ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה ולצרכה דלמא איכא איניש דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה ואתי למימר קשרי חלוצה לכהן א"ל אביי מידי לא תחלוץ ולא תתייבם קתני לא תנשא ולא תתייבם קתני בלא חליצה אבל אי חליץ לה הכי נמי דשריא תניא כוותיה דריש לקיש החולץ למעוברת והפילה צריכה חליצה מן האחין אמר רבא הלכתא כוותיה דר"ל בהני תלת חדא הא דאמרן אידך דתנן המחלק נכסיו על פיו ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להם את הבכור דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום כתב בין בתחלה בין בסוף בין באמצע משום מתנה דבריו קיימין

ואמר

דכל העולה לייבום כו'. דביאתה פוטרתה: **עולה לחליצה.** דכתיב (דברים כה) אם לא יחפוץ האיש לקחת יבמתו (א) וחלצה וכו': **שמא יהא הולד של קיימא וביאת מעוברת.** בולד של קיימא לדברי הכל לא שמה ביאה דטעמא דרבי יוחנן משום שמא יבא אליהו ויאמר נפל הוא והכא ליכא למימר הכי והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם: **הא לא יהא ולד של קיימא.** דלמפרע בת יבום היא הוה מיפטרא צרתה ואין צריך לחזור ולבעול לאחר שהפילה: **אמר לך ר"ל הכי קתני.** כלומר לא קתני שמא יהא אלא שמא לא יהא. והאי דקתני סיפא ולד אינו פוטר כו' דמשמע דבשל קיימא מיירי הכי קאמר וא"ת הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן והכי דביאתה לא פטרה מיהו פטורה משום הולד הולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם: **שהלך בעלה.** ואין לו בנים: **לא תנשא.** קס"ד אפילו ע"י חליצה קאמר דלא תנשא לשוק לעולם: **היא לצרה.** אותה לצרה שהלכה עמו. אבל אי שמעה עליה שאינה מעוברת תתייבם ולא חיישינן שמא נשא בעלה אחרת במדינת הים ולהכי תנן היא לצרה והכי מפרש בפ' האשה (ב): **אלא לא תחלוץ.** ותנשא לשוק: **אמאי.** אי חליצת מעוברת שמה חליצה תחלוץ ממה נפשך דבין לצרתה מעוברת ובין אינה מעוברת הרי חליצה פוטרתה: **בשלמא תחלוץ בתוך ג' ותנשא בתוך ג'.** שמת: **לא.** אפשר דהיינו ספק דבן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דאפילו נשאת ב' ימים (ג) בתוך ג' חדשים וילדה בסוף ט' לבעל הראשון אכתי איכא למימר שמא בן ז' לאחרון הוא ואע"פ שאין אלא ו' חדשים וב' ימים דקי"ל (ר"ה דף יא.) יולדת לז' יולדת למקוטעין ואע"ג דהיא לאו ודאי מעוברת דהא מדקתני שמא מעוברת צרתה מכלל דלאחר זמן מרובה שהלך בעלה למדינת הים קמיירי לא פלוג רבנן בנשים אלא כולן צריכות להמתין: **א) אלא תחלוץ בתוך ג' ותנשא לאחר כו'.** וקשה לי היכי מצי לאותובי הכי נהי נמי דחליצת מעוברת שמה חליצה הני מילי בנפל אבל הכא הא איכא למיחש שמא צרתה מעוברת בולד בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת בה לדברי הכל אלא ולד והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם. ונראה בעיני דה"ג בשלמא תחלוץ בתוך ט' ותנשא בתוך ט' לא דהיינו ספק שמא יהא ולד לצרתה בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת אלא ולד והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם ול"ג אי בן ט' לראשון ופירושו היה בספרים משובשים. אלא תחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט' ממה נפשך אי מיעברא צרתה והפילה או לאו מעוברת הואי הרי חללה זו ואי ולד של קיימא הוה הרי יצא לאויר העולם אלא לאו משום שמא מעוברת צרתה היתה בשעת חליצה ואין הולד של קיימא וההיא חליצה לא פטרה כר"ל הואיל ואחת מהן מעוברת לא שייכא חליצה ההיא שעתא דאמרינן עיין עליו: **ולטעמיך.** אי טעמא דלא תחלוץ משום ספק מעוברת צרתה בשעת חליצה היא תחלוץ לאחר ט' דהשתא ודאי לאו מעוברת היא ותנשא ומ"ט קתני עד שתדע ואפי' לסוף כמה שנים: **אלא בר מינה דההיא.** כלומר מההיא לא תידוק סייעתא לר"ל דהא דקתני לא תחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט' התם טעמא לאו משום ספק יבמה לשוק הוא אלא כדאביי בר אבין כו': **שמא יהא ולד.** לצרתה: **בן קיימא.** ונמצא חליצתה שלא לצורך וכשרה לכהונה ומי שראה בחליצה מחזיקה כפסולה לכהונה ואתה צריך להכריז דעו שזו לא פסלתה חליצתה: **[א"ל] אביי מידי לא תחלוץ ולא תתייבם קתני.** דתידוק מינה סייעתא לר"ל: **לא תנשא קתני.** דלא תנשא לשוק בלא חליצה לסמוך ולומר צרתי ילדה לבעלי אע"פ שרוב נשים יולדות אבל אי חללה אפי' בתוך ט' ה"נ דמשתריא לאחר ט' דביאת מעוברת וחליצתה שמה ביאה וחליצה: **על פיו.** אחרי דברי פיו ולא בסתם ירושה בשתיקה: **ריבה לאחד ומיעט לאחד או שהשוה לו את הבכור דבריו קיימים.** דלכולן נתן במתנה ואין כאן ירושה ליטול בכורה ולא הפשוטים ליטול בשוה אלא מה שריבה ריבה ומה שמיעט מיעט: **ואם אמר משום ירושה.** פלוני יירש שדה פלונית ופלוני שדה פלונית: **לא אמר כלום.** שהתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל הואיל ולא חילק לפשוטים בשוה ולבכור פי שנים: **בתחלה.** תנתן שדה פלונית לפלוני ויירשנה: **באמצע.** ירשה ותנתן לו ויירשה: **בסוף.** ירשה ותנתן לו:

לעולם

בשלמא בתוך ג' חדשים כו'. אין גירסא זו נכונה כדפירש בקונטרס ועוד דאי אפשר כלל לדקדק מלתיה חולצת תוך ג' לינשא אחר ג' דחליצת מעוברת לא שמה חליצה דהא ודאי תוך ג' מודה ר' יוחנן דאין חולצת כדתנן היבמה לא תחלוץ עד שיהיו לה ג' חדשים וטעמא משום דאינה עולה לייבום דאפי' יבא אליהו ויאמר דלא מיעברא לאו בת ייבום היא ולכך אינה עולה לחליצה אבל בתוך ט' בת ייבום היא אם יבא אליהו ויאמר דלא מיעברא או אפילו הפילה לכך דייק שפיר אלא ה"ג תחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט': **ותנשא לאחר ט'.** תימה דלא מסיק אדעתיה האי ולטעמיך דפריך: **ונמצא אתה מצריכה כרוז לכהונה.** ודוקא בשאר נשים דלאו גרושות איירי וכן מוקי לה בהדיא בפרק בתרא (לקמן קיט: ושם) והא דפריך לקמן (דף מב.) גבי והיבמה לא תחלוץ עד שיהא לה ג' חדשים ומפרש בגמרא מעיקרא טעמא שמא יהא ולד של קיימא ונמצא מצריכה כרוז לכהונה תינח אלמנה גרושה מאי איכא למימר אר"י משום דהתם בא להשמיענו דין כל הנשים שנופלות לייבום ואם היה דין אחר לגרושה ה"ל לפרושי אבל הכא דאיירי אם אירע בו מעשה כאשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים איירי שפיר דוקא בשאר נשים דלאו גרושות ועדיפא מינה בפרק בתרא דמוקי ההיא דהאשה שלום דוקא בגרושה דפריך מינה אההיא דמייתי הכא: **הלכתא כר"ל בהני תלת.** הא דפליגי בפרק ב' דחולין (דף כט: ושם) גבי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לא חשיב הכא אע"ג דסבירא ליה כוותיה בפ' ב' דזבחים (דף ל. ושם) היינו משום דר"ל משמיה דלוי סבא אמרה ותימה דלא חשיב הא דפ"ק דמסכת ע"ז (דף ז: ושם) דתניא כוותיה דר"ל דנשא ונתן מותר כיון דחשיב הכא מידי דתניא כוותיה ואור"י דמ"מ התם הלכתא כר' יוחנן דהתם גבי הא דתנן וחכ"א לפניהם אסור לאחריהם מותר פריך חכמים היינו ת"ק ומשני נשא ונתן איכא בינייהו ובפרק קמא דסנהדרין (דף טו: ושם) גבי זאב וארי דתניא כוותיה דר"ל התם פליגי אליבא דר"א ולא סבירא להו כוותיה (ד): **משום ירושה לא אמר כלום.** טעמא (ג) מפרש התם במתניתין לפי שהתנה על מה שכתוב בתורה ורבי יוחנן בן ברוקא פליג בפרק יש נוחלין (ב"ב קל.) ואמר דאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים וטעמא מפרש התם משום דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה והא דכתיב לא יוכל לבכר היינו דוקא חלק בכורה אבל חלק פשיטות יכול ורבנן ביום הנחילו את בניו מוקמי לדרשא אחריתי ולא יוכל לבכר איצטריך משום דהורע כחו שאין נוטל בראוי כבמוחזק וס"ד דהורע כחו נמי בהא א"נ איצטריך דס"ד כיון דשנואה בנישואיה דיכול לבכר:

ואמר

מסורת הש"ס

א) [לעיל ג. וש"נ], ב) לקמן קיט., ג) [לקמן קיט:], ד) צ"ל אבין, ה) צ"ל אבין, ו) [לקמן מב:], ז) ב"ב קכו: חולין עז., ח) [עי' תוס' שבת עו: סוף ד"ה תדע לן], ט) ב"ב קכו., י) [לקמן קיט.], כ) [וע"ע תוס' ב"מ מח. ד"ה נתנה וכו' ותוס' ע"ז עא. ובכורות יג: ד"ה רב אשי].

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עולה לחליצה וכו' לקחת יבמתו ועלתה וגו' הא חפץ מייבם הס"ד: (ב) ד"ה לא אפשר וכו' ב' ימים בסוף ג' חדשים: (ג) תוס' ד"ה משום וכו' טעמא דמתני' מפרש התם לפי:

* * *

מוסף רש"י

דכל העולה ליבום. לזיקת יבום **עולה לחליצה.** לזיקת חליצה (לעיל ג.). **וכל שאינה עולה.** לבית דין, **ליבום.** שאינה זקוקה להתייבם (לקמן מד.). **אינה עולה.** העולה לפני הזקנים **לחליצה** (לקמן מא:). **האשה שהלך בעלה כו' לא תנשא.** הואיל ובלא בנים יצא בעלה, **ולא תתייבם.** שמא ילדה צרתה (לקמן קיט.). **אתה מצריכה כרוז לכהונה.** להכריז שלא היתה חלוצה ומותרת לכהונה (לקמן קיט.). **המחלק נכסיו על פיו.** דצוואת שכיב מרע אינה צריכה קנין ולא שטר ולא משיכה אלא כדבור פיו בעלמא וכגון שמצוה מחמת מיתה (רשב"ם ב"ב קכו:). **ריבה לאחד.** נתן לו במתנה כפליים או שהשוה להן הבכור בלשון מתנה (שם). **דבריו קיימין.** שיש כח לאדם ליתן ממונו במתנה לכל מי שירצה ואין כאן מתנה על מה שכתוב בתורה, שהרי לא נשאר לו אחר מיתתו כלום להוריש לבניו בתורת ירושה שיטלו הפשוטים בשוה והבכור פי שנים (שם). **ואם אמר משום ירושה.** אם ריבה לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה, שאמר פלוני בני יירש אותו שדה בית כור ופלוני בני יירש שדה לתך ועל בנו בכורו אמר פלוני בני יירש שדה פלוני ופלוני בני יירש שדה פלוני, הגדול כשל חברו, **לא אמר כלום.** דמתנה על מה שכתוב בתורה, שאינו יכול לעשותו יורש אלא כמשפט הכתוב (שם). **כתב כו' משום מתנה דבריו קיימין.** דכיון דאיכא לשון מתנה בהדה מהני ליה, דאף לשון ירושה קונה (שם).

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יט:

ט ב מיי' פ"א שם הלכה כא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קסד סעיף ג:

י ג מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ב:

יא ד מיי' פ"ו מהלכות נחלות הלכה ה סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סימן רפא סעיף ז:

* * *

תוספות ישנים

א) ועוד דהו"ל לאתויי בהדיא הא דתנן לקמן לא תחלוץ עד שיעברו עליה ג' חדשים ולפרוך לר' יוחנן תחלוץ בתוך שלשה ותנשא לאחר שלשה. והכי נמי לקמן פריך לה הכי הכא הו"ל לאתויי ועוד מאי קאמר ולטעמיך תחלוץ לאחר ג' ותנשא וכו' היכי מצי להנשא לאחר ג' הא שמא צרתה מעוברת בולד בן קיימא ואין החליצה כלום ומשום ולד לא מפטר דולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם:

* * *

תוס' חד מקמאי

תנן האשה שהלך בעלה למ"ה ובאו ואמרו לה מת בעלך ה"ז לא תנשא ולא תתיבם עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה. בשלמא מייבם לא דלמא מעברא וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תנשא אמאי בשלמא חליצה בתוך ט' חדשים ונשואין בתוך ט' חדשים לא דהיינו ספיקא שמא יהיה הולד של קיימא וולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם ותחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט' ואסיקנן שמא יהיה ולד של קיימא ונמצאת מצריכה כרוז לכהונה. ולפום האי טעמא אם היתה גרושה שפסולה לכהונה תחלץ ותנשא לאחר ט' חדשים ודוקא לכתחלה הוא דחיישינן לכרוז אבל דיעבד לא דהא תנן החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה אמר רבא הלכתא כותיה דר"ל בהני תלת ואיכא נמי אחריני בפ"ק דע"ז בנשא ונתן לפני אידיהם ר"י אמר אסור ר"ל אמר מותר ותניא כותיה דר"ל אלא באסור [לאן] קמיירי אבל החולץ למעוברת מאי איסורא איכא בחליצה: